

જી. ડી. 71

કલનો ઓથમીર

અથવા

મમડીયો ગમીર.

કી. ૦-૪-૦

૧૦૨૦૫

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૧૦૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૩૬૮૭૧ ૨૦૧૪

વિષય ૬૨૨

તેયાર છે

તેયાર છે

સુંદર હરા ચિત્રો સાથે

ચતુર સુંદર સ્ત્રી વિલાસ

અથવા

મનહર મરગ મરમાવળી.

—૦—

સારા ઉંચા ગ્રેજ કાગળ, સુંદર પ્રિન્ટિંગ તથા
મુંદર અકૃષ્ણક ફેટાઓ સહિત આ મરમાવળી
પહેલ વહેલી જ બહાર પડી છે આજ સુધી આ
નાનાની મરમાવળીઓ ધણી છામ સુધી ગ્રે વરંતુ
આની મરમાવળી કામજો બહાર પડી નથી જેના
ગાંદર “સીના વનવાસ” “નળ દમયંતી વિયોગ”
“શિવ બીલડી સવાદ” “મત્સ્યભાગવતુ ઉપજી”
દાણ લીલા, લગ્નના સાગમાં સારા ગીતો મરમાઓ
વગેરે વગેરેનો સંગ્રહ કાપો છે જેને એક વાર
જોવાથી ખાત્રી થશે.

પ્રથમ ભાગ ૧૯૭૧ પાકું કાગળ બોલ પટીના પુઠા સહિત
છ ફંટી. ૧-૬-૦ વી. પી. ખર્ચ જુદું.

હમારા તરફથી પ્રગટ થયેલા પુસ્તકોની યાદી.

ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા. ૧ આવૃત્તિ ૨ છ	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા. ૨ „ „	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા ૩ „ ૧ લી	૦-૬-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા ભા ૪ „ „	૦-૬-૦
ગુજરાતી જઝ્ઝ સાગર આવૃત્તિ ૨ છ	૦-૬-૦
મનરંજન ગયન સંગ્રહ	૦-૪-૦
કળીનુગની દ્રૌપદી યાને પંદર પતિએ	
પતીવ્રતા સતિ	૦-૪-૦
લાલ દીવો અથવા બાગ્યદીન બ મિની (સચિત્ર)	૦-૬-૦
દિન્દ-કાનન (સચિત્ર) આવૃત્તિ ૨ છ	૬-૦૦
રવગજ દ્રાવન	૦-૨-૦
અદગુણી શશીકલા અથવા	
વહેમનું વમળ (સચિત્ર)	૦-૬-૦

શ્રી ૧૧.

શ્રી ગણેશ શાહનમ :

ગામડીયા ગમાર.

ભાગ ૧ લો.

પ્રકરણ ૧ લું.

બહુ! અમે તો જરૂર મમ્મદ જઈદુ ?

સુરત જાંદરની પાસે આરડોલી તાલુકાના મોતા ગામમાં, ધનાભાઈ ફરીને એક કણુખી રહેતો હતો. ગામના સૌ લોક તેને ધના પટેલ કહી બોલાવતા. ધનાપટેલ ઉમરે ત્રીસ વર્ષના, બાંધી દડીના શરીર વાળા એક કઠાકર જુવાન હતા. સંતનીમાં આપણા ધનાભાઈને એક પુત્ર, અને એક પુત્રી હતાં. પુત્રને સૌ કોઈ દીઆળના નામથી બોલાવતા, અને પુત્રીને અરખીના નામથી આળખતા દીઆળની ઉમર સાત થી આઠ વર્ષની હતી, અને અરખી ૨૧ વર્ષની

હતી. બંને બાળકોની માતાનું નામ જંમના હતું. જોતે ગામલોક તરફથી પટલણનો ખેતાબ આપવામાં આવ્યો હતો. જોતી ગામના નાના મોટા સૌ તેને પટલણ કહીનેજ બોલાવતા. જંમના પટલણની ઉંમર સત્તવીશથી અઠાવીશ વર્ષની હતી, શરીર જરા સ્થામ, પણ ચહેરો દેખાડવો હતો. વળી ગામડીયો સંસાર ગબડાવવાની બુદ્ધિ સારી હતી. જોતી તેઓ આખા ગામમાં પકાઠ રહ્યાં હતાં. ધનાપટેલ બાપુકા ધંધો ધમધોકાર ચલાવી રહ્યા હતા. તેમ તે ચક્કા વવા તેઓની પાસે સાધન પણ પુરતું હતું. ધનાભાઈ પાસે પોણોશોથી સો વીધા સુધી બાપોતી જમીન, ચાર જોડ સારા મજબુત બળદો અને ગાયો બેસોનો સારો જથ્થો હતો તેમજ નોકર ચકર વીગેરેનો પણ સારો જોગ હતો.

આપણા ધનાભાઈ ગામડીયા ગામના પ્રમાણ માં બહુ સારી સ્થિતિવાળા તરીકે મોના ગામમાં પંકાઈ રહ્યા હતા. ફક્ત અફસોસ અને ગમગીનીની વાત તો એજ છે કે બિચારાને બુદ્ધિ સાથે બારમા ચંદ્રમાનો જોગ હતો. પોતે બુદ્ધિમાં બુડચલ, દેખાવે

ખાહુક જેવા ખીલામણા લથર પથર ? ગમારનો પહેલો નંબર ધનાચતા. તેઓએ તેમની આ ત્રીશ વર્ષની છંદગીમાં મુસાફરી કરી હશે ? તો કકત મોતા થી આરડોલી સુધીજ ? તે પણ વળી કદી કોઈ કાર્યનો પ્રસંગ આવે તો વર્ષ એ વર્ષ એકાદ વખત આપણા ધનાભાઈ આરડોલી જાય ત્યાંથી પણ ભડકી ? ભડકી ? અડધા થઈ વીસે મોઢે ઘેર આવે, અને જમના પટ લણ પાસે આંસુ લુછાવે. આટલી બધી બુદ્ધિની બલી હારી છે છતાં ધન્યવાદ તો આપણા ધનાભાઈને એજ આપવાનો છે કે પોતે છદ ? જકક ? અને આપમત કરવાના કામમાં એક એકકો કહેવરાવી રહ્યા છે.

આ ખુડયલ ? અમુચકના હાથમાં જે સંસારની લગામ આવી હોત તો ધનાભાઈએ ક્યારનુંએ ધન્ય એનમા બનાવી દીધું હોત. પરંતુ દૈવયોગે, પુર્વના સંયોગે પટલણ સારા મળ્યા હતા એટલે ધનાભાઈની ધમાલ ધમધોકાર ચાલી રહી હતી.

જમના પટલણ સ્વભાવે શાંત, વિવેકી, અને વિચારશીલ, મતઘન જેટલા બુદ્ધિશાળી અને ખેતી વાડીના કાર્યમાં કુશળ હતા. એટલે ધનાભાઈનું ગાસ્તુ ધમધમાટ ચાલી રહ્યું હતું.

દીઆળ નિશાળે ભણવા જતો અને અરખી માતાની મીઠી નજર તળે ખેલવા-કુદવાનો ધંધો કરતી

એ પ્રમાણે આપણા ધનાભાઈનું નાનકડું કુટુંબ મોતા ગામમાં મોજ ઠરી રહ્યું છે, એવામાં અચા નક ભાગ્યદેવી આડી ઉતરી બિચારી જમના પટલણ નો સુખ સુર્ય વિપક વાદળમાં સપડાયો.

એક દીવસ રાત્રે સાડાનવેકને સુમારે આપણા ધનાભાઈ પરસાળમાં ચોરા ઉપર ઢાળેલા ઢાલીઆપર બેઠા બેઠા મોટા રણસીંગડા જવડો ખીડો મોઢામાં ધાલી ધુમાડાના ગોટેગોટ ઉડાવી રહ્યા છે. બાજુમાં ખીજા ઢાલીઆપર બેઠા બેઠા જમના પટલણ તપાખીર ના સખડકા તાણી રહ્યા છે. દીઆળ અને અરખી માતાની ગોદમાં બરાઈ ધસધસાટ ઉઘી રહ્યા છે, પટેલે ખીડો મોઢામાંથી કાઢી હાથમાં ઉભો ઝાલી ટકારો કર્યો?

પટેલ—હાં ! મકુ ! હાંમરો કે ?

પટલણ—હાં ! અં ! એવે ! તીઆરે કંઈ બેરા ? બેરા છીએ હું ?

પટેલે—એમ છે ! તીઆરે જો હાંજર ! હં !
તો અવે મુમ્મઈ જવાનો ! હું છમજી.

પટલણુ—હેં ? હું કયું ! મુમ્મઈ ? જવાદો !
જવાદો ! જાનામાના એ મુમ્મઈ ? મુમ્મઈમાં આપડે
હારં ! હું કામ છે ! એ છછરીના ? મુમ્મઈના વેહ
ની-તમને કાં ખખર છે ? છતો હારં બનમેછતું આવે
તીને મુમ્મઈ ! બીજાને તો હારી મુછીબત ?

પટેલ—મુછીબત વરી હાની ? આપડો ગોપા
રાંઓ તમં છેની ! હું છમજી ?

પટલણુ—તે ગોપારની વહિએજ મને વાત કરી
કે કાકીજી ! બહાર હાર મુમ્મઈ ! હાર કઈની હાર !
ગોજી ! ગોજી ! ને મંદુગાર ! હાર નાલ્લી ! નાલ્લી !
કાથરીઓમાં રેવાનું ! રાંધણી પણુ તૈજ ! ને નાવણી
પણુ તૈજ ને હાર ! હુવાનુ પણુ તૈજ ! હારં અકરમ ?
ને ગુંગરમ જવાય ! મુવું એ મુમ્મઈ ! આપડે નહ
જમએ બા ! વરી તમને ખખર છે ? હાર ! મુમ્મઈ
ગામમાં ચાડાનું તો નામજ નીમલે ! ને કુવો તો કુવો
કોઈ ધરમહરા ! ધરમહરામાં ઓમ તીયારે બાકી તો
બંબામાંથી ડૂચક ! ડૂચક ! કલાકખણ પાણી આવે !

તીમાંથી હંધાએ બરી લેવાનું ! એ હારી મુછીબત ની ! તીઆરે હું ?

પટેલ—જા, જા. હારી ગાંડી, એવું ને હોય ! મમ્મઈ, એ તો બહુ મમ્મઈજ છે. હેલા માસ્તરને ને આજેજ મેં નહુ પેપર હાબરું, બહુ મમ્મઈ જેવું નથી. તેની હારની છંદગી રહ છે. છું છમછ. આપડેપણુ હવે તો નીચય કઠર કે બહુ મમ્મઈ જવુંજ ?

પટેલણુ—નીચય તો કઠરે, પણ એ ખેલ ખોટો. આપણને પસંદ નથી. હાર, એકતો તમારો છબાવ જોક્ષીયો ? વરી કાઢ દીવજ ! મોતા ગામના પાદર બાર નીકરેલા નહ, ને આમ કિસ. મસ, ને બૂસ, મુમ્મઈ જવા તીઆર થાઓ. એ હાર ગમાર જેવું નહતો ખીજું હું.

પટેલ—હાહારી ? તું તો બહુ ડાઠ થેઈ ગઈને હું ? હારી હં મમ્મઈ જવા નીકરો, તીઆરે કેતી છે ? ગમાર જેવું ? હારીને વીઆણુ જવું જોયતો ઝટ ચાલવા માંડે. આ ખરો ઇન્છાપ ? આ હાબરવું જોયતો હાંબરી શે. આપડે તો જરૂર મમ્મઈ જઈહું ? છું છમછ ?

એ પ્રમાણે ટપોટપી આપણા ધનાભાઈની પર સાળમાં ચાલી રહી છે, એવામાં અચાનક પારણું ખખડયું અને એક બાવીશ વર્ષનો જુવાન કેમ ? પટોલકાકા ? કરતો અંદર ધુસ્પો.

આવરે પોર્યા ? મોરીયા અતીયારે કાંથી ભૂલો પછડો.

મોરીયો—અરે ! નહીરે પટોલકાકા. એતો જરા છનીઆ દુઅરાને તૈ ગએલો. પાછા ફરતા તમારી પર હાળમાં દીવો બરતો જોયો. હાથ વીચાર કછરો કે ચાકો જરા પટોલકાકાને છલામ ભરી આવીએ ?

પટોલ—મારો હા...રો, પાકો ઉછતાફ, ખરા ટાંકણાછર આવી પોંછ્યો, ફીક. તમજને હાબર પોર્યા મોરીઆ, અત્રે તો ફૂઆ તારા પટોલકાકા મમ્મઇ જવાના, છુ છમજો.

મોરીઓ—જઓ, જઓ, પટોલ કાકા, ગરીબ માણુછની મહકરી હું કરતા ઓહો, તમારે વરી હું દુખ છે, કે મમ્મઇ જઓ.

પટોલ—હત છછરા, ગધેડા, હારા જીને દુખ એય, તેજ મમ્મઇ જતા ઓહો—કેમ, છછરો, હજમ

ભાઈ, હારો, મમ્મદ, નાટાલ, ધનુઆગ અંધ ફરી
આઈવો પણ હારો તીવેને તીવેજ, જે છાંબર, આઉ
તને છેલ્લાજ છપ્પો ફરિ છું, ગલ આપડે તો અવે
જર મમ્મદ જવાના. છું છમને

મોરીઓ—તમે કીયું તે અકલરે અકલરે છમને
પણુ એ કાકા આ કાકી કેમ ગ્યામ હિલ્લ થમને
બેઠા છે.

પટેલ—એ હારી મમ્મદનીજ મોકળુ તો, એ
કે નથી જવું ને મારે ગલ જવું, છું છમને ?

પટેલજી—તમારે તો ગલ જવું, છે કાંઈ ખીલ
શીકર, હલ્લમારીની જાત ની મતે ને મિચારા મમ્મદ
જવા નીકરિ છે.

છમજવ, છમજવ, હારા, મોરીયા, તારા કાકાને
મમ્મદ જેવા મોટા ગામમાં ગમાર જેવા ક્યાંએ
ગોથા ખાધ જશે.

મોરીઓ—હાભડું કે કાકા, આ કાકી હું કેતી
છે. ગમાર જેવા. તે હારી વાતે હામી, એવા મોટા
ગામમાં તમને અકરામણ થીઆ વગર તો રેજ નહિ

પટેલ—હત હરામખોર ? હારા મુરખ કુથ્થેનો ? હહરા ? તું પણ ખઘરા કે ને હાચુ માનતો છે. આઠ દાડા જોવા જીએ તેમાં હું અકરામણ થવાની હતી. હારે, જરા ફરી આવીહું, હેલ કરી આવીહું.

મોરીયો—હેલ તો ખરી, પણ એ હારો જરા વેલ વહમો તો ખરો, તમે મોતા ગામ મુકી ખાર ની નીકરેલા ને એકદમ હચ, મૂચ, ને બૂછદેતેકને મમ્મઠ જવા નીકરી પડો, તે હાઈં વખતે બડકી ? બડકી જાઓ તીઆરે હું વેલ થાય. કેમ કાકી બોમ્મજા નમ, જરા ટાપછી પૂરો.

પટલણ—હોવે, જોની મોરીયા આવી ગાંડી વેલી વાતો કરે છે, એ બિચારા મુમ્મમ્મના છપાટામાં ઉડી જાય કે નહિ, કે, જોઈં, મોરીયા ઉડી જાય કે નહિ.

મોરીયો—અરે ખજ તોખા કરો કાકી, એમના તેં તે હું બાર કાછડા, એ હાઈં, મમ્મઠ જવું તે રમત ખમત છે હું. નીરે બામ્મની. આપડી પાનતો કંઈ બેછતી નથી. એ...હમજો. પટેલ કાકા સમજ જાઓ.—મુમ્મઠ જવાનું રેવા દો. આમો મારી હાથે કાલે છુરત જીઓ તો ખરા છેલ.

પટેલ—અરે ચસરે, અજ્ઞાનભાઈ તારા ધુરત
ની એછી, તેછી, છાતવાર. છુ છમકો.

!! બહુ અમે તો જરૂર મૈ મઈ જઈહું !!

આપણા ધનાભાઈના છેલ્લા કડાકાની સાથે
બિચારો મોરીયો હજમતો ચુપચુપ પસાર થઈ ગયો.
જમના પલટણ પણ ધમોધમ બાગણ ઢાંપી, દીવો
ધ્યાએનમાઃ કરી દેલીયા ઉપર મૂંઝે મોઢે સઈ ગયા.
તેજો પોતે પણ ગુસ્સામાં ગુસ્સામાં નિદ્રા દેવીને
આધિન થયા.

વાંચો ?

જનસમાજના સત્કારને પાત્ર થયેલી

ગુજરાતી

ગાયનમાળા.

✓ દરેક ભાગના છ આના

વી. પી. જુદ.

પ્રકરણ બીજું.

હાંબાહ! માછતર હાએબ હાબાહ!

પ્રિય વાંચક, થયું બીજા દીવસનું પ્રભાત અને આવી બિચારી જમના પટલણની કમબખ્તી આપણી જમના પટલણ દાતણ આદી સ્નાન સંધ્યા કરી, ઢોરો વીગેરેની વ્યવસ્થાથી પરવાર્યા, સારે આશરે આઠેકને સુમારે આપણા ધનાભાઈ આળસ મરડી પથારીમાં બેઠા થયા. લંબાકુ પાત્રાનો ટોપલો ખોળા માં લઈ, ખાસો મઝાનો આંગળ આઠેક લાંબો અને એક ઇંચ જડો બીડો બનાવ્યો ઉપર દેવતાનો અંગારો મુકી સળગાવ્યો ધુમાડાના ઝોટા ઉડાવના ધનાભાઈ પાદરે જપા ઉપડયા.

અહિં જમના પટલણે દાતણ વીગેરેની સજ્જ કરી એટલામાં તો પટેલ આવી પહોંચ્યા દાતણ મોઢા માં નાખી મોઢું ઝોડું ચાવી બે લસરકા આમ, બે લસરકા તેમ લગાવી લઈ જીડયા કરી ફેફડી માર્યા મોઢું ઘોઈ બોલી ઉઠ્યા.

ધનાભાઈ—કેમરે, પટલણુ, પછી મમ્મમનો
હું વિચાર કરેરા.

પટલણુ—અહરં મુમ્મમ, ને મુવો તમારો વિચાર.
હારા તમે તો દાડે દાડે છેક ગાંડા ચતા જતા છેઓ.
તો છું નીતો, બેઝોની જાના માના, નીતો કંઈનું કંઈ
ચક્ર બેઝછે ?

ધનાભાઈ—હારી દારી કે હું, હહરી, તું હું
કેતી છે, જા અછ જવાના, અમે તો આજે જાંજે
મમ્મમ જવાના, છું જમણ.

પટલણુ—હરં, છું હરું, આજે જાંજે.

ધનાભાઈ—? હોતે, આજે જાંજે, છે કંઈ જવાલ
બોલી દે જોડે. તુ છું કેવા માંગતી છે.

પટલણુ—હારા તમે ને કંઈ ચક્રોર જવા છેઓ
કે છું, જડહા જવા. હારા કંઈ જમણે નહને માથા
હું દોડાવીઆ કરતાં છેઓ.

ધનાભાઈ—એ હહરી જમણની પૂછડી, જીથી
જવાળ નીઆસે ને હારી અકપક હું કરતી છે, અછ
અવે ખજાછ, છું જમણ, આજ જાજના જયા વીના
દોણ હારો ગીએ છે, બોલ હું કેતી છે.

પટલણુ—થાકી આપ હું તો તમારાથી, હવે તે એ હાથ જોડી કેમ છું જે હમજો, માથાની ફેડા વીચા કરો, હું તમારે પગે પડું.

ધનાભાઈ—તો હારી કંકા કેમ છેમ ! તું હહરી મારે પગે પડે ! તો હું આખોને આખો તારે માથે પડું એમ છું ! છું હમજી !

પટલણુ—કપાર તમારું, હારા રોંચડા જેવા?

ધનાભાઈ—હહરી ! કીયાર કીયારની છતાવીઆ કરે તે તારા આપનું કંઈ ખાધું છે હું ? તે હહરો મારી પાછે કંઈ માંગતો માંગતો છે હું. હારી—અમ જોહી માત્રીને અધારીજ જાખા ?

આ પ્રમાણે પ્રભાતના પહોરમાં આપણા ધના ભાઈને ખુમે પાડના સાંભળી તેઓના કેશવભાઈ આવી પહોંચ્યા પટલણુ ત્યાંથી ખસી રાંધણી તરફ ગયાં. ધનાભાઈએ કેશવભાઈને આવકાર કરી બેસાડ્યાં.

કેશવભાઈ કોણ છે ? તે આપણે અત્રે ખુલાસો કરવો જોઈએ. કેશવભાઈ ધનાભાઈના સગાભાઈ થાએ છે. પરસોતમ પટેલે પોતાના મૃત્યુ વખતે અન્ને બેકરાઓના હીરમા જુદા કરી આપ્યા હતા.

જેથી તેઓના મરણ પાદ કેશવભાઈ અને ધના
ભાઈ પોત પોતાના કુટુંબોનો જીવોજ, વહેવાર ચલા
વતા આપણા કેશવભાઈએ બેસતાની સાથેજ રોદ
બંધ સવાલ કર્યો. ?

કેશવભાઈ—કેમરે ? અઘસા ધનીયા ? કીઆર
કીઆરનો હું બપોરા લાખીઆ કરતો છે ?

ધનાભાઈ—કંઈ નધરે કેશવભાઈ, એતો હાર
અમછતુ છેજ ? મેં હારાએ આજે છાંજે મમ્મઈ
જવાનો વીઆર કધરો, ધરમાંથી હારી ના કતી છે ?
આપણો સવભાવ જરા ગરમ ! અને તાઉછ રીએલો !
એટલે હારી તકરાર થઈ ગઈ ? છું છમજ ?

કેશવભાઈ—ઓપ-તાચી હાયને.....ઉં ? મારો
છ-છ-રો...તું તો કંઈ કંઈ મનધુઆ ઉડાવતો દેહું
નેહું ? હારો ગમાર, તારે વરી તેં હું કામ છે
હહરા ગધેડા ?

ધનાભાઈ—અરે હલ કરવા છતોએમ ? હલ
કરવા ! છું છમજે ! કેશવભાઈ એ તો હારી છેચ
નાગને માથે ખીલી ઠોકઈ મધ ! ધનાભાઈ આજે
છાંજે મમ્મઈ જવાના, છું છમજ.

કેશવભાઈ—કપાળ હાહરા તાર હારા એમ
હંચ ભૂચ ને ભૂચ તે વરી મુમ્મદ નવાતું જોહે
કે આપડા ગોપારને કાગર લખ પછી જાનીતો એવડા
મોટા મામમાં કંઈ આચડહે હાહરા બેછની જાનો
માનો ? એ દીવજ રેઘને ગીયા.

ધનાભાઈ—છીર પટકી મરી જાઓ તો હું
થયુ આવે આ ધનાભાઈ છપ્પ ફેરવે । અરે હું
વાત કરો છો હાર પસ્થમીમાં છેકજ અધાર વરી
ગીયું કે હું । અજુ જાણતાની ઓવ કે ધનાભાઈ
તો ધારહે તેજ કરહે, હું જમજ.

કેશવભાઈ—હમજ મારા દાદા હંધુએ હમજ
હારો જડદા જેસો નાસ્લા પોર્યાની પેઠે જક લે
છે । તે છોડતોજ નથી. હારા ખુબ પાદ રાખજે
કે હેલા જકી પાડા જેવી મત થવાની છે.

ધનાભાઈ—જે હિવરે ધારીઓહે તે થહે ?
ખી ગીયા હું ? કેશવભાઈ ? એતો માથા મુકવાના
કામ છે, છીર જામ કે લાગછી ખાય.

કેશવભાઈ—કંટોલા ખાય તીઆરે । હારા વરી
હંધુ કરે તો હંધુજ થાય.

એ પ્રમાણે બન્ને બાઇઓની તડાતડી ચાલી રહી છે. એવામાં રાંધણીમાં ધુસેલા પટલણુ હાથ માં ચાના એ કપ લઇ ખ્હાર આવ્યા. બન્ને બાઇઓ પાસે એક ગોડવી દુર ખસી ઉભા રહ્યા. કેશવભાઈએ કપમાંથી થોડી ચા રકાળીમાં કાઢી હંડી થવા મુકી સવાત્ર કર્યો.

કેશવભાઈ—જમના ? આ હારો ? કોનો વરી હું કેનો છે ? હરે ? આજે હાંજે મમ્મજી જવા પીયાર કરેને પુ ?

પટલણુ—ઝોવે ? મોટાભાઈ જીવોને ? કા હાંજ હાંજના એમજ માથા ફેડાવીયા કરતા હુ ? ઉતો હારી હમજવી હમજવી થાકી ? એમની ધીઆનમાંજ ની જતરતુ ! ઉ હારી કેતી છેમ જે તમે જે પારભાઈને કાગર લખો ! પછી જાઓ તો તે તમને જામો કંવા આવે. નીતો એવડા મોટા ગામમાં ઇમને પુ હમજ પડે ? કાં ? જોઈ ? મોટાભાઈ ? હું હમજ પડે ?

કેશવભાઈ—કપર હલરાનુ ? હારો બખુચક જેવો છે ? હારો જડહા જેવો જમજે નહને

છરૂં મારવા જતો છો હારા હમજને ? આ
બધા કેતા છે તે તારા મનને ધાછ કાપતા છે હું ?

ધનાભાઈ—હંધાએ ધાછ કાપો કે જીવાર
હારો ? જોએતો વાલ વાડો ? તેની હાથે મારે છું
હંધા ? બધા બંદા તો આજે છાંજેજ ઉપડી
જવાના । છું હમજ ।

એ પ્રમાણે ધનાભાઈ ની ધમાલ ચાલી રહી છે
એટલામાં નિશાળના માસ્તર જોએને ત્યાં આપણા
ધનાભાઈએ ન્યુસપેપર સાંભળ્યું છે. તેજ માસ્તર
નરભેરામ ત્યાં આવી પહોંચ્યા. આપણા માસ્તર
નરભેરામ જરા જણેલા તેમજ દેશ પરદેશની
મુસાફરી કરેલા એટલે હુશીયાર અને પટાખાજ
તરીકે પદ્ધતા. વળી આંડી ગૂટીની ખામેતોમાં
ફરેકને તોડ પીળી આપતા એટલે ગામતા સૌ
લોકને તે બહાલા ખેતે પ્યારા પ્યારા ચર્ચ પડ્યા
હતા. આપણા માસ્તર નરભેરામ ઘરમાં ઘૂમ્યા
કે જાને બાઇઓ ચાલી ઉઠ્યાં. આવો માસ્તર
છાહિય ! પધારો ?

એહો ? એહો ? કહી દેસવભાઈએ તરીઓ

ગોઠવી આપ્યો. માસ્તર સાહેબ તકીએ ખીરાજ માન
થયા કે જમના પટેલણે ચાનો કપ લાવી
ગોઠવી દીધો.

પ્રિય વાંચક હવે તો આપણા ધનાભાધના
ધરમાં એક નાનડકી મીજલશ જોવો દેખાવ
યદ રહ્યો. ત્રણે જણા ચાની રકાખીઓ હાથમાં
લઈ સૂસવાડા, અને કુફડા સાથે ગટકાવવા
માડયાં.

જમના પટેલણે સુડી અને સોપારી
લાવી હાજર કર્યા દેશવભાઈ સોપારીના ચુરો
કરી સવ ભાઈઓને વહેંચવા મંડયા. ધનાભાઈએ
પણ બહેલા બહેલા પરવારી જઈ એક ખાસ
મઝાનો મોટો બીડો વાળી વિવેક કર્યો.

ધનાભાઈ—તો, માછતર કાચેજો બીડી તણો ?
માસ્તર—ઓ બાપરે... આવડી મોટી બીડી ?
તોખા ? તોખા ? આપણાથી તે નહિ પીચાય.

(વચમાંજ દેશવભાઈ બીડાઈ બોલી કહ્યા)

દેશવભાઈ—હા ? છજરા ગમાર ? હજ
હારા ગધેડા ? માછતર તે તરી એવડી

મોડી ખોડી તાણી હકે કે ? ઇમને તો બધા
આમ કેવી નાસ્તા હરખી ? સવગીઆ ખોડી
જોઈએ । લાવ । લાવ । હારા । ઉં વારી
આપતો એમ ?

માસ્તર—તો શું પાર ? કેશવભાઈ ? આપણા
ધનાભાઈનું કામ જરા જંગલી જેવું તો ખરું ।

કેશવભાઈ—તો હું । હોરો જડહા જેવો । કાલ
છાંજ । છાંજતો મુમ્મઈ જવાતેજ માથા ફોડાવીઆ
કરતો છે । વરી આજે છાંજેજ જવાનું કેતો
છે । એ હહરાનું થાય હું ।

માસ્તર—અરે વળી એમ તે કંઈ મુમ્મઈ
જવાતું હશે કે । સુમગ્ન ? ધનાભાઈ સર્વે
પછી । કામળા બામળા સપ્પ્યા પછી જન્ને નહિ
તો ખાલી ખરાબ થઈ જશે । ખજર વિના
તમે અન્નપ્યા ત્યાં ક્યાં અચકાશે ? બોમ્બી
જોઈ । તમે મુમ્મઈ જશે ? તે ક્યા રોશન
ફતરશે ?

ધનાભાઈ—મુમ્મઈના ડેશણે ઉતરા ? હાર
એરધુ પણ સૂલી જવાતો કે ? હું માછતર

તમે પણ એ બધાની સાથે મારી મજ્જરી ઉડાવતા હોએ !

કેશવભાઈ—નોરડુ ! હારા તારા બાપનું ! મમ્મકનું વરી કેશણજી કાં છે ! હહરા ! તેં તો અક્ષીરોટનું ! કેમ માછતર છાએય !

માસ્તર—જીહા ! સ્ટેશન તો ધણા છે. પણ આપણે ગોપાળ ભૂલેશ્વર લતામાં રહે છે એટલે ચર્નીસાડ ઉતરવું હીક પડે.

ધનાભાઈ—હીક છે ! આપણે પણ તેં ચક્ષીગેટ ઉતરડું ! છું છમમ ? જવાના તો આજે હાંજે !

કેશવભાઈ—કે ! માછતર ! આ હારાનું હું કરીએ એ હહરો માનતો ચી...ને મારો જીવતો ઉથલ પાથલ થઈ જતો છે ? હારો બહરધ ઉટ જવો ! તેં કેથો રવડી જતો રેવાનો છે ?

માસ્તર—અરે એમ ગમરાઈ શું જવો છો ! એનો પણ રસ્તો કાઢીએ ! એમાં શું મોટી વાત છે ?

રસ્તો કાઢવાની વાત આવી એટલે તો આપણા ધનાભાઈ ખુશી ખુશાલી સાથે પોકારી ઉડ્યાં ?

મેરીયો-નીકધરા છે કાકા ! અમણાજ છરકારે કાઢડા છે ! તમને હું ખબર છે ? વરી હારાને કાણુ જાણે હું પાછને દોડાવતા છે કે બેંજુ કરતા આકા ! પેલીકા ધુમીયાજ કરે ? આપણને તો જોડને ચકરી આવી જાય !

પટેલ-હારો બીકણુ ! હારા એવું ઓખ તીયાર તો એવા અકકલ થઈને ઉભા રીએ ! કે હારી ચકરી હું આવી જાય ! ઉતો બીઉ ! કંઈ નઈ ! હારાની હામેજ થઈ જાઉં ? છું હમજો ! તારાજમ તારે ગરે આથ !

મેરીયો-અરે જુકા હડી જાય કાકા ! એ બધી તમારી છકધની ચાલે જાણું કરો તો હેલા ટાપી-વારા ધરપા મારે ચાર-તે પાધડું બાધડું ગળડાવી દે ! વરી કાકા ! પાડાનું નામ હાંબયર. નામ.

પટેલ-નહી બાય ! હારાનું વરી નામ પણ પાધડું છે હું-

મેરીયો-ઓવે ! ઓવે ! હારા તીને મોટાકાર કેના છે. હમજા કે કાકા.

પટેલ-અરે ગમે તેવો મોટાકાર ઓય તો હું
થીઉં ? હારા જો જેની ઉતો છવારી હુધા કરા !
હારાના કાન જાણતો કને છડી બેહા ! છુ છમજો !
તારાછમ તારે મરે આમ !

મોરીયો—કાન ઓય તીયારે ને-હારો બધેથી
મોડાખટ જેવો આવનો છે, ઊરકાર કંઈ બધી
નથી તો બાય-એવું કંઈ રાખખુ ઓયતો
તો બધાજ છડી બેહે પણ તાં તો બધુ છાફ
કલીન છે. નીમરે કાન કે નીમરે હીમડા
ને હારાને પુછડું જણ નઈ ? જોઓ ઓતે તે
કાકા ? તો ઉતો હારો પુછડેજ હીમઈ જતે ?

લ્યો આ અજ્ઞમત બનીશું ગેઈ ? તપાછો !
છે આમ છાફ-કલીન-! લી.....સ
લંપાક જેવું.

પટેલે માથે અને દાઢીએ હાથ ફેરવ્યો !

પટેલ-વાહ છાખાછા દોઢ ખરેખરી બની ગેઈ
આતો હારી મમ્મઈનીજ અજ્ઞમત ! જેતો ખરો
પોચા ! આ ગાલ હું તકતકે ! હારી દાઢી

તો લપક ! લપક થીયા કરતી છે ! તેએ આ
આંધ તો આવ ફેરવીએ ! ધનાબાપએ મોરીયાને
હાથ ઝાલી માથા ઉપર ફેરવાવ્યો. મારો હા...રો
ઉછીઆર ! ઉછતાદ ! કારીમર ઉછતાદ ! ઇમાંતો
છક નીમાય !

આ સાંભળી હજમબાપની ચસ્કી ? મોરીયો
ફૂલાયો ? ઠાવકો ચહેરો રાખી બોલી ઉઠ્યો !

મોરીયો—અરે. કાકા ? ઉછતાદીની હું વાત
કરો છો ? ધનુછ બામની બીચમાં અચ્છા
અચ્છા છાવકારોને મૂડી લાધ્યા ? પણ
હહારાતું કીછમતજ ફેંની હાર છે. નીતાઆ
મોરીયાબાપ બે પછમાં દાડી બોલતે જોટ ! દેન !
ફેટ લ્યો છલામ ?

પટેલ—ઓય મારો છછરો અનરેછ લલકારતો
દેહુને હું ? અલ્યા પણ તું આવહે કીઆરે ?

મોરીયો—આપ કે તીઆરે આજ ? ફરમાવો
ઉમમ ?

પટેલ—ખરોખર છાહા બારે આવ ? વૌદરની
વચમાં છુરીનારાણુ ચામ તીઆરેછું હમને ?

સલામ બરી મોરીયો રવાનો મધ ગયો
આપણા ધનામાધ રાધણીમાં ધૂસ્યા. પટલણની
ધમાલ જોઈ ચીડાયા.

પટેલ—આ હું બધી ધમાલ કરી મુકી છે ?
હાહરી તારે ઘેર કંઈ તાડી હીરી આવી ગેઈ હું ?
કંઈ પાપડ તરી કાઢ્યા છે ! ઢેબરાની થોકને થોક
છીંચી દીધી છે ? એ હાર બધું છે હું ?
ધું હમજી.

પટલણ—ઓય શું ! મોકલ્યું મારી હારા ચગડાર
જેવા ? બબર ની ઓય કે છાંજે મમ્મઈ જવું છે
બાબા વગર ખાણે હું ?

પટેલ—મારૂં બાથુ છે ? હું ? કરો મોકલ
લાવો બાણ પીહરો ?

પટલણે બાણ પીરસી તથ્યાર કળી પટેલ પાસે
ગોઠવી દીધું. પટેલ ખાઈ હાથ ધોઈ ઓઢકાર
ખાતા. આગળ પરસાળમાં આવી પહોંચ્યા.
એટલે કેશવભાઈ શુભા શુભ કરતા ઘરમાં ધૂસ્યા

કેશવભાઈ—કેમરે ! અઠલા ધૂનીયા ? આફા
પેલીફા ફરીયા કરે તે કંઈ જમ્મો બમ્મો કે
હારા ઓયડા ?

પરેલ-એઈઆ...હું હમન ! હુનડા પેરતાજ
વાર ?

કેસવભાઈ ઠીક બહુ હાર ? કંઈ બાથુ બાથુ
બાઈધું ?

(એકમે જમના પરલથુ બોલી ઉઠ્યા)

જમના મોટાભાઈ હું તેજ કરતી હેમ ?
જુઓ આ દેખર કછરા છે ! પાપડને લખનો
ચુરો કરી લાઈખો છે ! મેર પાપડીમા લી પથ
પથ બધું લાઈધું છે. હોકે મેટાભડ ! એહે
ખીયારા ખાહે ! વરી નાંચથુ પથ ખાંચતી હેમ !

કેસવભાઈ-ઠીક, ઠીક, વેલાહર તીઆર કરો
વેરા થવા આવી હ !

એટલ મા તો બાપથુ મેરીયાભાઈ મે-મું
ખોલતા જોડ-પ્હેરી અવી પહેઆ-મેરીયાનો
રોડ જોઈ કેસવભાઈ બોલી ઉઠ્યા,

હ.....થેસ્થે ! મારો હહ...રો ! કંઈ ખુમ
રાપમાં ફરતો દેખુને હું ! કયે જનો હું : પોર્યા !

મેરીયો-કેસર કાકા હું હુરન જતો હેમ !

કેસવભાઈ-આમે તીઆરે તો હતર આના મે

એ પછી ઉપર-ની જો હાંબર પોર્ષા આ તારા ધના
કાકા મન્મથ જતા છે । તીને કાથે રાખજો-ને
કુરેતથી હેલી ગાડીમાં હારે બેઢાડી દેજો નીતો
એ હારો તો રત્ના જોવો છે ?

મેરીયો-નેટલા દોછતી તો આપવો છેમ ?
ખરાખર ચોક્ક બેઢાડી દેવા. ચાલો આવે તાડીદ
કરો ? દેમ થવા આવી છે.

આપણા ધનાભાઈ કપડાં પહેરવા માંડ્યા.
દેશમાં કોનું પોતીયું દોડીની કેસોવાળી બંડી ?
ઉપર દોડીનજ બદલ તે ઉપર નાનકલાકનો અંમ-
રનો ચઢાવ્યો પાથડા લાથમાં લઈ સાફસુદ કરી
ન.થે ગેડવી અરસીમાં બેઠા આ બાળુ પેલી
દેરતી પણ કંઈ મન માન્યુ નહી એટલે ધના-
ભાઈએ પાથડીને ધીકાર આપવા માંડ્યો.

ધનાભાઈ-હારી આજે વરી તને હું વાચ
ગીયું છે ! હરગી કાચરની મથાવીઆ કરતીતી છે
અમણાહી જાનીને અહારીજ લાખા.

પાથરી બીચારી બહી ગમ. એકદમ દપ
હાને માથા સથે ચોંટી ગઈ ધનાભાઈ ખુશી

ખુશી થતા જઈ ઉભા થયા. બારણા પાસે આવી
નવે જોડામાં પથ્ર પાથ્રો કે કેસવભાઈ ખીનપ
જઈ બેઠી ઉઠ્યા.

કેસવભાઈ-મેર છછરા મધેડા હારા-બખુચક
આવા જોડા પેરીને તે હાર મમમમ જવાતું જોહે
કે હારા કાડી લાખ કાડી લાખ.

ધનાભાઈ-તીઆરે પેર હું । છછરો છુંવર ।
આપી ગીયો તે હારા મોચાને તો પાણીનું ત્રિપું
ની જોય તાં વાડવો જોધએ છું છમળ. હારાએ
બધો છવાડ જમાદી લાખ્યો ।

કેસવભાઈ-અરે હું એમ બી મયો । હાર એમ
તે હું કંઈ છેકજ છતીયાનાછ વરી મયું છે હું
જાતો પોર્થા પેમજા દોડનો દીકરા આપડે ઘેર
તારી કાઢીને કાચે કે હોમો કાચે નવો જોડો તેજ
પાઈ અડારીમાં મુછકો છે તે આપો તો ?

પેમજો ઉતવજો ઉતવજો ચાલતો થયો
એટલે કેસવભાઈએ ધનાભાઈને શીખામણ દેવા
માંડી.

જો જો હારા તે હંનારજો ગાડીમાં હંધનો

બુક્તો તથા નાતો કંઈનો કંઈ તણાઈ જશે ! એ
તો હારી માડીનું કમ રાત ને દાડો માલીવાજ
કરે વળી કાથરો હાંચવને !

પેમસો જોડા સઘ આવી પહોંચેા બહેલા
બહેલા કેશવભાઈએ હાથમાં સઘ ધનાભાઈના
પગ પાસે ગોઠવી દીધા ધનાભાઈએ માંહે પગ
ધાંચેા અને મોઢું કટાણું ફરી પાછો ખેંચી લીધા
કેશવભાઈ બોલી ઉઠ્યા.

કેમ ! કેમ ! હું થીકું જમ !

ધનાભાઈ-કરો જરા નડનો છે હું હમજા
કેશવભાઈ તીમાં એમ ખાંચલા જેવા બી હું
ગાયો ! દાખી દુખાને દોકલી ધાત્ર એતો ધરિ
રહતે જન ખેસતું આવી રહે !

કેશવભાઈના કહેવા પ્રમાણે ધનાભાઈએ જોર
કરી જોડા મગાવ્યા સૌ બારણે આવ્યા પેમસા
દુખળાએ સરસામાનનો કેથળો માદામાં મુકી દીધો
ધનાભાઈ સાંને આવજો, હાથગમે વગેરે સબ્બો
કહેના માદામાં બીરજમાન થયા મોરીયો પણ
એકલાઈ મયો.

એ આવજો ! સવને બોલાવજો કાગર
 બાગર ! લખજો વીગેરે અનેક તરાહની કોલાહન
 વચ્ચે પેમલા દુખળાએ માફા ચાલતો કર્યો.
 ધનન-ધનન ધુધરા ખખડાવતા બળદો ચાલતો
 થયા એટલે દેશવખાઈએ મોટથી ધનાભાધને
 બલામથુ કરી.

એ હારા રામા ! તું હમારજો !!

પ્રકરણ ૪ થુ.

એ જાણે પટેલકાકા ! આવજો.

પ્રિય વાંચક, ઓ જય પેલો જય કરતાં માફા પાદર બહાર નીકળી ગયો. પેમલા દુખળાએ ગોધાને લલકારી લેવા માંડ્યા. પટેલ અને મોરીયો વાતે વળગ્યા.

પટેલ—પોર્યા મોરીયા ! એ હાર મમ્મદ બહુ વખણાતુ છે તે કેવુ છે.

મોરીયો—અરે કામ હું વાત કરું બહુ જાણે પરમેશ્વરને તૈનું જરમજાનજ હમજો ! બારે મોડું ભપકા વારં ગામ જો જો નો ખરા બધુ જોઈ જોઈને તમને તો દારી બડક પેછી જઈં ! બડક !

પટેલ—જા ! જા ! હારા ઉતે કંઈ એવો બાયસો છંમ જોઈરીને પેછવા દઉં દારી આવે કે જાલીને અફારીજ લાંબુ ! છુ હમજા !

મોરીયો—એનો તહ પેછડો તીઆરેજ ખખડ

પડહે ! હાર અકરમ અકરમને ગુંગરમ જલમ !
 ઉં હારે અકરામને બાયજો ને કે તારી માનુ
 મમમમ પંચણે હતા તેરીકા હારુ કંધની હાર !

પટેલ—એહ એહ હારા ડાળા ! મમમમ ! એતો
 મમમમયજ છે ! છું છમજે !

એમ સટર પટર વાતોના સપાટામાં ખારડોલીનું
 સ્ટેશન આવી પહોંચ્યું. ચેમલા દુબળાએ માફા
 ઉભો રાખ્યો. ધનાભાઈ અને મોરીયો ઉતરી પડ્યા.
 ચેમલાએ બળદ છોડી માફાના પૈડા સાથે બાંધી
 હમ માથે કાઢ્યો ઉપાડી લીધો. ત્રણે જણા
 સ્ટેશન ઉપર આવ્યા. મોરીયાએ ટીકીટ લીધી.
 દરવાજે કપાલી અંદર ધુસ્મા-માડીને વખત
 બરામ ગયો હતો. પેસેન્જરોની ધમાલ વચ્ચે
 ગોટા ઉડાવતી ગાડી. સુસવાડા બોલાવતી સ્ટેશન
 ઉપર આવી ઉભી રહી, પેસેન્જરોની ચઢ ઉતર
 સર થઇ. આપણા મોરીયાએ પણ ધનાભાઈ સાથે
 કાઢ્યો લઇ એક ખાનામાં ધુસી જઇ ખાસક
 બધ કયું ?

ગરમ ચેવડા ! સુરતની બરશી ! ગુલાબજાંબુ ?
સકરપાળે આઈ ગરમ ? પાનની પટ્ટી લાલમલાલ ?
આહમણીયા પાણી ! તલ્લક બીડી !

વીગેરેના અવાજોના પોકાર વચ્ચે ટન. ટન
ટન. ટન. ઘંટાનો ઘોષકર્ણ ગોચર થયો.
સીટ સીટ સીટીની સાથે ગાડી ચાલતી થઈ !
આપણા ધનાભાઈ સવડ કરી પ્લાન ફોર્મ ઉપર
ખાધડી બાજુમાં રાખી બેસી ગયા. ખાસો
મળતો બીડો વાળી સળગાવી હુમાડાના ગોટા
ઉડાવતા બોલી ઉઠ્યા !

પટેલ—જોયું પોર્ચ ! આપણુ જાંચા કેવા
બનાઈયા છે. હારની જોઈએ થોડુ કે ની જોઈએ
મધેડુ ચાવી ચડાવી કે બહુ સુરસુર...સપ દેતું
ચાલતું ? છુ જમજો ?

મોરીયો—તો હું હાર એ કાકા આપડી
ગાલ્લીનું અંજીર કંઈ ચાવી આપ્યાનુ નથી. ઇમાં
તો હારા કોલછા બારીને દોડાવતા છે.

પટેલ—હ એમજ દેહુ મોરીયા આપડી રેકડીને

ધની હાથે મેલી આવે તો હું વેલ થાય કાણુ
કરત છું.

મેરીયો—અરે રૂકડી એકરીના બૂધા ઉડી
જાય ને એકતારનાં બાર વાગી જાયે કામ
જેલે જડા જવા કામ દાડે એવું કરતા નાનો
પરકો તમ દાદાને પાણી પાવા પોંકી જહો.

એ. પ્રમાણે દાદા દીઠીમાં ચત્રથાણુ રેશન
આંત્રી પહોંચ્યું માંડી ધીમી પડી એટલે ધનામાલ
મેલી ઉઠ્યા.

પરેલ—કેમ કેમ હારી આ આમ ડચક
ડચક માલવા માંડી કે કંઈ ખીલી ખીલી નીકરી
કે હું—જેનો પોર્ણ

મેરીયો—અરે નમરે કાકા એનો ચત્રથાણુ
રેશન આપ્યું. અંધ પાછી હારી ઉભી
રેતી છે તો.

પરેલ—હું તીમજ હોતો હારો જાણું—કે
કાંઈ આંક બાંક માંડીને કે હું છું હમમે
એટલે તો સરસરસર.....રેતી માંડી ચાલતી

થઈ. કેમ કેમ આ હારી નાડી હેતુ ઝાડ દેખી
બડકી કે હુ જોતો પે.યાં.

મેરીયો—હારા તમે તો છેક ડેહા જવાજ
દેહુ ખેડા તીયારના હારા માંડા જવાજ થઈ ગીયા
છો. હારુ એટલામાંજ આમ પાવરાં મની ગીયા
છો. તે તૈં મમ્મઈમાં તમારો હુ વેહ થહે કાકા
ડાનુ વસ્તુ થેઈ જતુ રેવાનુ છે

પટેલ—અરે હુ વસ્તુ થૈં જાપ હારાને એવું
જોરયાં બીડી રાખુ કે બહુ દુશ્મન માફક
હુ છમજો

મેરીયો—ને તો તાંજ ખમર પડહે તો—
પાછા આવછો તીયારે છક્કામ કરેહુ

પટેલ—હૈં! પોયાં મેરીયા. આ હથા લોકો
વાતો કરતા છે કે મમ્મઈ-મામમાં વાડાનું તો
નામજ ની મજો. તીઆરે હારા દોર કંઈ
ચરતા એહે દોર

મેરીયો—હૈં તમારીકી.....મુમ્મઈના દોર
તે વરી ધાહ ચરતા એહેકે અરે એતો હારા
આમ દેવું દેવું આવ !

એમ મપામાં મપામાં માડી રેડ સુરત
રેશનની નજર આવી પહોંચી. મીલના જુમળાં
અને મે હું ટાવર દેખાવવા માંડ્યું—આંમચી વતી
મીલનું જુમળું બનાવી ધનાબાધ બોલ્યા.

પટેલ—મપમપ ... આપરે .. એલે .. હુ
હંચુ ? હંચુ ને મોરુ : મોરુ હુ દેખાતું છે !

મોરીયો—(સુકાડેડી) એજ છૂગત પચ્ચ
ખખર ની દેહું-મએ-મએ. પટેલકાકા તમે તો
છેક મંચ જેવા છે !

પટેલ—કેમ દારા કાઠનો કે હુ દારા મધ્યો
તારો ખાપ હરાર મને હુ ખખર દારુ હરત
આવુ છે. આતો હર હંચુ હંચુ ને લાંચુ તુગીયા
જેવું છે આવું હરત આતો કંઈ ની દારુ !
ધત્તેગીકી છુ છમએ એટલે તો ધરરરરર.....
કરતી માડી સુરત રેશન ઉપર આવી— ઉબી
મજુર ! મજુર ! શેઠ મજુર ! એ હરીલાલ આ
બાજુ વીતેરે અનેક તરાકવી કોલહલ મચી રહી
મોરીયાએ પટેલને કહ્યું ?

મોરીયો—એકાકા ? હરત આઈવું !

પટેલ—એમ બે તીયારે આ પાધડી જાત !
હુ મેંછની ઉધણ કરી કાચરો માથે ઉપાડી લેતો
છેમ છું છમળે !

મેરીયો—ના હુકામ ! મજુર કરી લેજુ !
પછહો ઉપાડી લાખહુ !

પટેલ—નધરે ભાઈ અ—હુ દેશનભાઈએ
તેમજ કરવતો.

મેરીયો—ડીક બંધે લાવો.

એ પ્રમાણે પાધડી મેરીયોને આપ્યો. માથે
કાચરો ઉપાડી ધનાભાઈ ચાલતા ચલા. ધીરેથી
ધડકા ખાતુ સરખમતાન દાદરો કિતરી દરવાજા
ઉપર આવી પહોંચ્યું મારતરને કસોમાં પાંચિલી
ડીકીટ—મતાવી આપણા ધનાભાઈ મોલ્યા.

એ છજામ માછતર છએમ ! અમે તો
મમ્મઈ જતા છીએ ! છું છમળ ! આ પેઠા
પાછે પાધડી છે તે મારી છે માથાપરના કાચરામાં
રેખરા ! તરેલા પાપડનો ચુમે ! ગેરમાપડી ને બે
જાનના આપણા છે ! બોલો છું વીઆર છે ! ડોડું
નાહ્યો દરવો છે !

ખાસ્તર એકદમ ચીકામ મયા.

ઓ યુ ઠેમ રાસકલ

ઠલી એક ધકડા માર્ગો એટલે મપદ્ધ આપણા
ધનામાઇ હરવાળ ખદાગ નીકળી ગયા મેર.યો
ટીકીટ આપી પાછળ મરકી આંબો.

ધીરે ધીરે ધનામાઇને કુવા પાસે લગી કાચલો
હનરની મેરીયો ખોલી ઉઠ્યો ?

મેરીયો—એ કાકા ! લાવો મેં. હુ પાણી
ભરી લાઉ-તમે જરા નાછતો ખાછતો કરી લો
પેલી હારી અમણા આવી પોતે ?

પટેલે મેરીયાના કહેવા મુજબ લોટા કાઢી
આપ્યો મેરીયો લોટા લઇ-ચાલતો થયો. એટલે
ધનામાઇએ નારવાના બે બાણા તંબાગ કર્યા-
મેરીયો આવી પહોંચ્યો અને જણા નારનો કરવા
બેસી મયા.

આપણા ધનામાઇએ ઉતાવળને લીધે ઠંજરાને
લાંબા વમરજ આપ્યું અને આખું કાંસીકુસી મોંઢામાં
ઠેકલી ઠેવા માંડ્યું. મેરીયો પણ વખાણી વખાણી
ગ્રાજ પાપટી મપમપ મટકાવવા મંડ્યો. એટલામાં

ટન-ટન-ટન-ટન ધંટાનો અવાજ સંભળાયો
મોરીયો બોલી ઉઠ્યો.

એ કાકા ઉત્તર કંઠે હેલી આવી પોંચી.

પટેલ એકઠમ હાથ ધીમ નાંખ્યા. મોરીયો
પટેલની રહેલી ગોરપાપડી ગલોદામાં ધાલી લોટા
લઈ ચાલતો થયો. ઉપર ધુધવાડા બોલાવતી ગાડી
આવી ઉભી રહી. મોરીયાને ગોળપાપડી આવતાવાર
થઈ એટલે ધનામાઈનો ગભરાટની સાથે બકબકાટ
ચાલુ થયો.

પટેલ—એ હારે ગીગે કંઈ? હરો રવડાવી
મરહે કે હુ! છે હારાનુ હનુ - ઠેકાણું એ તાર
છતીવાનાછ યાયરે આહારા હયાં ચ્હડી ચાઇલા. !
હું છેલ્લો જરા તે બેલાએ કંઈ! એથીયુ હુ-હહ
રીનો કેડે માથુ મુડવા બેસી ગયો કે હુ?

એટલામાં ટનટન, ટન.ટનન-ફરી ધંટ વાગ્યો
અને સામેથી મોરીયો દેખાયો. ધનામાઈ મોટથી
જીમ પાડી ઉડ્યા.

એહારા મળરડી કાડ! મળરડી હારી ચાલી
જતી છે! હાંફો હાંફો મોરીયો આવી પહોંચ્યો.

એટલે તુન પતનમુખ્યે - સપત માંયો.

કમ મેયયો હારા ગધ્યા ? દેશી તરી દાહી
હીયારની આવીને ઉઘી રેષ છે. તે હરમ રાખવાની
એહો કેમ ! હરરા કેટલા પંચ વાચ્યા હારો મેરો
હુક ! આણ ઉતરશે નાનો રેષ જવતો—છુ છમજો

મેળીયો—પાછ મેરા ગીએતેરે કાકા ! પટે
તો હારો પાંચ મીવેરે જાયો ? ચારો ચામી,
જલહી કરો તમુને મેછડી :ઉ

ઉતારણા ઉતારણા ખંતેગણા હરવાળ નજીકે
આરી પહોંચ્યા—ટીકીટ ખતારી ખમે પમથીએ
દહર રૂડી ઉપર આણ્યા.

એક ઉધાડા ખાનખુવાળા ખાનામાં પતનખાધને
મેસાડી મેરીયાએ ખાણું ખમે કપું. સીટ સીટ,
સીટની સાથે એન્જનનો ખીસલ મપો અને
માડી આજલી મન—મેરીયાએ પટેલને સલામ ભરી.

મે સલામ પટેલ કાકા ખામો

પ્રકરણ ૫ મું.

હત તારા પરમેશ્વરની ! કંઈની હારે.

પ્રિય વાંચક પવન વેગે ગાડી સુરતનું સ્ટેશન
છોડી પસાર થપ ગઇ મોરીયો. ટમર, ટમર,
જેતો વીસે મોઢે પાછો ફર્યો. આપણા ધનાબાધ
મુંબઈ તરફ ચાલવા માડ્યા.

ધનાબાધના કમ્પાર્ટમેન્ટમાં તેઓ સાથે ફક્ત
ત્રણજ પેસનજરો હતા. જેમાં એક ચરોતર
જીલ્લાના પાટીદાર ગ્રહસ્થ મોહનલાલ અને ખીજા
તેઓના મિત્ર જુલાબાઈ હતા. આ બંને પાટીદાર
ગ્રહસ્થો જ્ઞાતિ અભિમાન સારૂ ધરાવતા-બાધઓની
જાંદગી સુધારવા તેઓ એ એક પાટીદાર સુધારક
સમાજ સ્થાપી હતી. જેમાં પ્રમુખસ્થાન અને
સેક્રેટરીનો હોદ્દો આપણા મોહનલાલ લેગવતા.

આ બાળુ ધનાબાધ તો જોડા ત્યારના
દાયજો ખેળામાં રાખી-એકાઠસે બચીતી સામે
ટમર ટમર જોઈ રહ્યા છે.

આ નવા મેકરના માથાસને જોઈ આપણા

મેહનલાલ અને જુલાભાઈ વીચારમાં પડી ગયા
ઝટ ફેસમે લાવવા મોહનલાલે ધનાભાઈને
પ્રશ્ન કર્યો ?

મોહનલાલ—ભાઈ આપનું નામ શું ક્યાં પધારે.

ધનાભાઈ—મારું નામ ધનો અને મમ્મઈ
જતા છીએ બાપ.

મોહનલાલ—ડીક લસે ક્યાં ઉતરવાના છો.

ધનાભાઈ—એ દારૂ તૈજ તો હેલુ છું કેવાવું
ચક્કીગેટ ચક્કીગેટ.

મોહનલાલ અને જુલાભાઈ દરેક પડપા
વધારે જણવાની છતાં સાચી મોહનલાલે ફરી
ધનાભાઈને સવાલ કર્યો.

મોહનલાલ—ડીક ત્યાર તો આપણો સંગાથ
છે. વારું મુંમઈ શા માટે પધારે છે ક્યાંના
ન્યાતે કેવા છે.

ધનાભાઈ—ઓ આપરે દારૂ આટલું લાંબું
લપકીતર જેવું પુછો તે ઉદારો ગામડીઓ હી
રીતે જવામ આલુ તમે તો માજતર છેઓ ને
ઉતો દારૂ ગામડીઓ છેમ છું છમળાને એક

એક પુછો તો વારે પુલાછો કર

મોહનલાલ—હીક ભલે ભલે બાઈ ગભરાશે
નહિ હ્યો એક એક પુછુ આપ ક્યાંના રહીશ્છો

ધનાભાઈ—હુરતની પાછે ખારડોલી કહ્યાના

મોટા મામમાં રેતા છીએ છુ છમગ ?

મોહનલાલ—શી ન્યાત છો ?

ધનાભાઈ—કણુખી ? હેસા પટલીયા કેવાતા
છેને તે છુ છમગ ?

કણુખી શબ્દ સાંભળ્યો એટલે આપણ
મોહનલાલ તો સડખજ થઈ ગયા. હાલતાનું કાણુ
ગળે ક્યાં ખરી ગયું બને હાથ અને હુરના સુસ
સકાર નીકળી ગયા

આવો મજાનો તાકડો કાંઈ આપણા ભુલામાઈ
યુકે એવા નહોતા. તરતજ ગુરાને ટચકો કર્યો.

ભુલામાઈ—હ્યોભાઈ એનો તમારા માતિ
પન્થુજ કે કરો બાઈ સાચે સમામમ કે કિવડે
ખાંમ રાત્રી બને હુડા શકતા પાટીદાર
પન્થુખોના કારસાર કેમ ચાલી રહ્યો કેમ મારા મોહન
ભાઈ મૈન્ય ધારણ કર્યું. ખોખો ખરા મારા પાટીદાર

હુમારક સમાજના સંસ્કારી કેમ આમ સુઠ ખાઈ મયા,
પુછો તોખરા બાઈ નેકે તેઓએકવા, પાટીદાર છે કે કડવા

મોહનલાલ—હીક બાઈ હીક કરો મસ્કરી
તમારો વખત છે વાર ધનાબાઈ આપ ભેઉવા
પાટીદાર છે કે કડવા

ધનાબાઈ—કાણુ કારો કડવા છે એ કડવાનું
તમારે તૈં? છુ છમળ અમે તો હારા માણુક
છીએ ખખરની ઓય—અમારી નો મો.....ટી
નીયત છે ને એવુ દાડ કે બહ આમ બારમાપર
બારમા ઉડે-લાડુ હેઠા ગોર ગોર? ને મધરા
મધરા આવતા છે તે? હારા લાડવા? છુ છમળ
ને વરી કુરના છરાટા ની લાંબરા ઓ! તાંતો
એવું હાર આમ-મજ દોડે મરી ગીયો કે ઘરી
દુપ્પાક? દોહી મરી મજ કે મમજ દુપ્પાક?
છું છમળ? ને વરી એવુ હાર કે વહ પછંડ
ની પડી કે હેલા કાગરીયાપર જઈ કરી દેવાની
કે ખલાહ. છુદાકેડા છું છમળ? છે તમારે તૈં
એવું! ઘટા ઓય તીયારે?

આ મોટું લાંબુ ને લાંબુ મેઝર લાંબળી

મોહનલાલ અને જુલાબાઈ મુખ દરવા હસ્તાજ
મોહનલાલ બોલીયા. ?

મોહનલાલ—જુલાબાઈ ? બા મનાર કહે
કે શું ?

જુલાબાઈ—સત્ય કહે છે બાઈ. અક્ષરે અક્ષર
સારો કહે છે મરણની મુળાંકયાદીની મો.....દી
ન્યાય જમાડે તેનું નામ બડેખાં ? વળી બે ચાર
બેરી બદલે ત્યારે તો સુરતના પાટીદાર મહરતી
બળુત્રામાં આવે ? બાઈ સુરતની મુન્ત પપ્પાઓનું
પીજણુ તો વણું હાંમુ છે વળી આગળ કોઈ
વખર તારામનાં વાત

મોહનલાલ—વાર હીક બલે ! જુલાબાઈ ? મારા
ધારવા પ્રમાણે મુકતના લેકવા પાટીદાર કરતાં
અમદાવદી કડવા પાટીદાર કાંઈ સુધરેલા ખરા !

જુલાબાઈ—તો ! વાહ વાંધો શું ખિચારા
લેકવ પાટીદાર અન્ધુઓએ મરણની ભોજન
કોયાનો પ્રચાર અંધ કર્યો ત્યારે આપણા સુધરેલા
અન્ધુઓએ દક્ષતા લાડા અને અગીયારમાના
દુધપાન પુરી કિડારવા ચાર કર્યા કહો કેવા બહાદુર
અક્ષા !

મોહનલાલ—શું કહ્યું બાપ દસા અને બગી-
વારમા તે વળતે શું ?

ધુલાબાઈ—એ બધીએ કું તમને આમજ
મુખમર્મા કોઈ દીવસ દુરસદે વાત કરીશ. હાલ
તો આ વિચારા “મામડીયા મમાર”નો કાથજો
ઉતારાવો નહિ તો મુંબઈ પહોંચતા અડધી થઈ જશે.

મોહનલાલ—બહે બાપ જેવી આપની મરજી
ધનાબાઈ આ કાથજો ખેળામાંથી નીચે મુકી
દેવોને. ખાલી શા મારે બાર ઉપાડી રહ્યા છે.

ધનાબાઈ—હું કેતા છેઓ ? કાથજો નીચે
મુકું ? હાહરાઓને ખખર ની ઝોપ કે અંદર
જોખમ બરેલું છે.

મોહનલાલ—એમ ખીજાઈ શું જાઓ છે
જોખમ હોય તે કાઠી ઝોસીકે મુકો પણ ખીજી
સામાન તો નીચે રખી દેવો સલા માણસ તમને
ખેસવું સુગમ પડશે.

ધનાબાઈ—અ—હાં નીરે બાપ હાર મધુન
જોખમ ? કાકુ હું ને રેવા હું દઈ

મોહનલાલ—વાર એટલું બધું તે શું જોખમ

આખો કાથળો ભરી ઉપાડી લાવ્યા હો ?

ધનાભાઈ-હુ કેમ હાર ? જુઓ ગણો દેખરા છે ? તરેલા પાપડનો ચુરો છે ? ગોરપાપડી છે ? વરી જે ચાર જાતના આથણાં છે છ હમજ ?

મોહનલાલ-ખુ સમજ મહેરબાની કરી રાખી દ્યો કાથળો નીચે જાઓ તમારા એ સામાનનું જોખમ મારે માથે તમને તમારો કાથળો ચર્ની-શડને રટશને સહીસલામત સોંપવો પછી છે કાંઈ વાંધો દ્યો આ વચન.

મોહનલાલે ધના પટેલને વચન આપ્યું એટલે કાથળો નીચે મુકી પટેલ બત્તી સામે આંખણી કરી શોલી ઉડ્યા--

એ ભય ઓ હે.....હુ લપક લપક થીમા કરતુ છે તે હુ છે ? હાર કીયાનું ઉ ખેઠો તીયાનું લપકીયાં કરતુ છે ? બલીમલી જાનના જાતવર જોયા પણ આવું તો હાર દીઠેલુજ નઈ ? છુ હમજ ? હારી વીલાતી ચકલી છે કે હુ ?

મોહનલાલ તથા જુલમિર્જ ખડખડ હસી પડ્યા વાદ ખુબ કરી ધનાભાઈ આખર કરી ખતમ

કરી નાંખી પમારા જેવા પેસેન્જર અમને અમારી જીંદગીમાં મળ્યો નથી. હસાવી હસાવી અમારો જીવ લેવા ધાર્યું છે કે શું છે ? બહા માણસ એ તો બત્તી છે બત્તી દીવો.

પટેલ-ઓયની? હુમો કંઈ નીકરતો. ગાછતોલના ખડીયામાંથી તો હુમો નીકરે હુમો ! છુ જમજ આવતો હાડ તમે મને ફગાવતા હોઓ.

મોહનલાલ-તે આતે શુ કાંઈ ગ્યસલેટનો ખડીયો છે ને હુમાડો નીકરો. આતો ઇલેક્ટ્રીક ! ઇલેક્ટ્રીક.

પટેલ-ઓય તારી માની એક અસનરી ફાટુ ! હારી આવી ? વાહરે બાઈ વાહ ! હારી ગાડીવારી છરહાર તેતો કંઈ કંઈ બનાવી લાઈખું દેખુ ? છુ જમજ

ઝેટલામાં વાયુવેગે વદન ફરતી પેસેન્જર ત્રેન દમણ રોશન ઉપર આવી લખી રહી. ધનાબાઈ ગભરાઈ બોલી ઉઠ્યા હાડ આઈખું કે હુ !

મોહનલાલ-નહિ બાઈ આતો દમણ છે મુંબઈ તો સવારમાં આવમે હવે સુખેથી સુખ જાઓ.

શુભ વખત થયો. બધ મલો કે એમ કહી
આપણા મોહનભાઈ અને જુનાભાઈ ચોતાના
ખીસ્તરા ઉપર સુઈ ગયા.

ધનાભાઈ પણ એક બાજુ સૂતા સૂતા વિચર
કરવા લાગ્યા.

હવારમાં હાર મગમઈ આવહે આપડે તો તાં
રોંધ બધેજ ઉતર હું. ચાલહું પણ હુસ્તી. હારી
હવાર કેમની પડતી. હારો પરમેહર પણ હધો.
દેહું-વેલો હવાર પાડોની. જો હારી અજુ પડી
નહ—

હા તારા પરમેહરની. કેમની હારો.

એમ સવારો કરતા આપણા ધનાભાઈ નિંદ્રા-
દેવીને આધીન થયા હ્યો સાહેબજી હવે તો મળજો
ધનાભાઈને મુખમુખ.

(અંતર્ય.)

વાંચો! વાંચો!! વાંચો!!!

નીર્દોષ ચરિત્રથી ભરપૂર રસિક નવલક

રાણજીત અને કુસુમ

અથવા

સાચાં સહોદર.

વ્યાસાં બહુ પડેનંતા પ્રેમ, ગરીબ સંસાર નીર્ભા-
વવાની કળા પ્રેમના જોડેમના પરિણામ વિગેરે
વિષયો વાચ્યવાચી તમારા તેમજ તમારા સ્નેહીના
ચારિત્રમાં મનન કરવા યોગ્ય આદર્શો વાંચવા હોય
તો અવશ્ય મંગાવો પાકું પુસ્તક સોનેરી એ નામ સાચ

કો. રૂ. ૨-૦-૦ વી. પી. જુદુ

જેકીશનદાસ ત્રિભુવનદાસ પટેલ.

બુદ્ધિવંતર એન્ડ પબ્લિશર્સ,

લીમડાચોક, સુરત

સુરત સ્ટેશન રોડ, પોલીશ લાઇન મામે અનેલા
ભારત પ્રી. પેસમાં મંગળદાસ જેકીશનદાસે છાપી.

જી. ડી. 71

કલનો ઓથમીર

અથવા

મમડીયો ગમીર.

કી. ૦-૪-૦

૧૦૨૦૫

જી. ડી. 71

કલનો ઓથમીર

અથવા

મમડીયો ગમીર.

કી. ૦-૪-૦

૧૦૨૦૫